

'Werk ohne Autor': episch drama oogst kritiek

[Achtergrond](#) - 25 januari 2019 - Auteur: Wiebke Pittlik

Met 'Das Leben der Anderen' (2006) heeft hij voor velen de DDR-dictatuur invoelbaar gemaakt. De verwachtingen waren hooggespannen toen regisseur Florian Henckel von Donnersmarck aankondigde weer op een stuk Duitse geschiedenis in te zoomen. 'Werk ohne Autor- Never Look Away' is een grootse productie met een sterrencast en een verhaal dat drie uur lang boeit. Toch krijgt hij er van sommige recensenten flink van langs.

'Werk ohne Autor' gaat donderdag in Nederland in première. Dinsdag werd bekend dat de film is genomineerd voor de Oscar voor beste niet-Engelstalige film. Ook het camerawerk is met een Oscarnominatie beloond. Henckel von Donnersmarck won eerder een Oscar voor beste buitenlandse film voor 'Das Leben der Anderen'.

Verpakt in een persoonlijk drama dat losjes is gebaseerd op het leven van schilder Gerhard Richter, vertelt 'Werk ohne Autor' over de omgang met kunst in het nationaal-socialisme, de DDR en in de vroege Bondsrepubliek. Ook heeft scenarioschrijver en regisseur Henckel von Donnersmarck er zijn opvattingen over de bron van kunst in verwerkt.

Verhaal

Centraal staat de schilder Kurt Barnert (gespeeld door Tom Schilling), die opgroeit in de buurt van Dresden en als kind het nationaal-socialisme en de Tweede Wereldoorlog meemaakt. Na een kunststudie in de DDR vlucht Barnert naar West-Duitsland, waar hij aan de kunstacademie van Düsseldorf zijn eigen stijl probeert te vinden. Barnert wordt geterroriseerd door zijn schoonvader (gespeeld door Sebastian Koch), een arts die meewerkte aan het euthanasieprogramma van de nazi's maar zijn straf wist te ontlopen.

Gerhard Richter (1932) geldt als een van de belangrijkste Duitse hedendaagse kunstenaars. Hij ging naar de kunstacademie in Dresden, waar het socialistisch realisme de enige toegestane kunstvorm was. In 1961 vluchtte hij met zijn vrouw naar West-Duitsland, en vond zichzelf als kunstenaar opnieuw uit aan de kunstacademie Düsseldorf. Richter beperkt zich niet tot één stijl; bekend van hem

zijn op foto's gebaseerde schilderijen maar ook extreem kleurrijke abstracte werken, en objecten van glas. Voor de domkerk in zijn woonplaats Keulen maakte Richter in 2006 een groot venster.

Gerhard Richter, de kunstenaar door wie Henckel von Donnersmarck zich liet inspireren, hield zich aanvankelijk op de vlakte over de film, hoewel hij vooraf zeer uitvoerig met de regisseur heeft gesproken. Maar vorige week [beschreef het Amerikaanse magazine The New Yorker](#) hoe boos Richter is over het eindresultaat. Hij vindt dat zijn levensverhaal is misbruikt en verdraaid. Hij liet de journaliste weten zoveel afkeer van zowel de film als de persoon te voelen dat hij er aanvankelijk niet over wil praten.

Richter zei tegen de journaliste ook dat hij zich gesteund ziet door de recensies van de Duitse kwaliteitskranten. In Duitsland kwam de film uit in oktober vorig jaar.

Kritiek

[Die Zeit](#) was nog redelijk mild; de krant noemde de film weinig subtiel en wel erg gepolijst en constateerde licht ironisch dat de maker een kijk op de kunst heeft zoals die in de Romantiek gemeengoed was.

In de [Süddeutsche Zeitung](#) velde recensent Tobias Kniebe een meedogenloos oordeel: de gebruikte stijlmiddelen laten hem twifelen aan de goede smaak van de maker. Een camera die rond een personage draait is inmiddels een cliché dat thuishoort in 'Angeberkino', films door opscheppers gemaakt. Logisch ook, vindt Kniebe, dat je je kritiek op de hals haalt als je je zo ongeremd en overmoedig op de grootste thema's stort: schuld en boetedoening, waarheid en schoonheid.

Nog verder ging het [verwijt](#), in meerdere kranten, dat Henckel von Donnersmarck de nazi-misdaden bagatelliseert. In een parallelmontage laat hij zien hoe de tante van Barnert wordt vermoord in een gaskamer, zijn ooms sneuvelen aan het front en bommen de stad Dresden in lichterlaaie zetten. Dat raakt een gevoelige snaar in Duitsland. Van verwerpelijk tot smakeloos en onwetend; de negatieve kwalificaties waren niet van de lucht. Door dit leed zo te monteren stelt hij het op een lijn, zei de recensent van [Der Tagesspiegel](#). Ervan uitgaande dat hij dat niet heeft willen zeggen, had hij als regisseur moeten weten dat beelden zo werken, aldus de krant. "Zoetigheden voor geschiedenisblinden", is de kop van dat artikel.

Niet alleen over zijn kijk op de geschiedenis is controverser, ook over zijn kijk op de kunst doet menig recensent smalend. Hoewel de personages dus fictief zijn en verzonnen namen hebben, komt niet alleen Richter duidelijk naar voren maar ook Joseph Beuys en zijn generatiegenoten aan de kunstacademie van Düsseldorf.

Deze personages zet hij in om zijn eigen opvattingen over kunst te vertolken. Daarmee doet hij ze geweld aan, vinden sommige critici. Dat Richter nu dus laat weten dat hij zich misbruikt voelt, dat konden deze recensenten al in oktober voorspellen.

De discussie over wat Florian Henckel von Donnersmarck wil uitdragen laat onverlet dat het een aangrijpende, visueel en muzikaal zeer aantrekkelijke film is met sterk acteerwerk die de blik richt op de Duitse geschiedenis en de Duitse kunst. Misschien meer geschikt voor een buitenlands publiek dan voor de Duitsers zelf.

Dit is een artikel gedownload via [duitslandinstituut.nl](https://www.duitslandinstituut.nl).

Artikel:

<https://www.duitslandinstituut.nl/artikel/30038/werk-ohne-autor-episch-drama-oogst-kritiek>